

SECTORPLAN BIOHUIS

Ambities voor kringloopsluiting

De biologische landbouw is een landbouwsector die in samenhang met de natuur en omgeving gezond en duurzaam voedsel produceert. Door het integrale landbouwsysteem waarin veel wordt samengewerkt tussen sectoren worden er zo min mogelijk grondstoffen verspild en staan boerenbedrijven ook in verbinding met elkaar. De biologische sector maakt zoveel als mogelijk gebruik van reststromen en inputs van biologische of natuurlijke herkomst. Door diverse logistieke en wettelijke beperkingen is het voor biologische bedrijven echter niet altijd mogelijk om enkel biologische input te gebruiken. Momenteel is het zo dat de wet ruimte laat voor de aanvoer van gangbare meststoffen, strooisel en verre import van grondstoffen voor veevoer. De Nederlandse biologische boeren willen met elkaar de route bepalen over hoe ongewenste input op termijn uit gefaseerd kan worden.

Biohuis en werkgroep mest

Biohuis is de vereniging van Nederlandse biologische boeren en boerinnen en heeft ongeveer 1000 leden. Bij Biohuis zijn 15 dragende organisaties aangesloten, die elk een andere sector vertegenwoordigen. In het bestuur van Biohuis zitten boeren uit verschillende sectoren die meedenken over en zich inspanssen voor de visie en missie van de biologische boeren in Nederland.

Biohuis heeft diverse werkgroepen op thema's waar leden kunnen meepraten over de koers van de sector. Eén van deze werkgroepen is de werkgroep mest die onderwerpen zoals mest en andere inputs bespreekt. Zij behandelt ook de vraag hoe de kringloopsluiting in de Nederlandse biologische sector verder verbeterd kan worden.

Wat vooraf ging

Het onderwerp kringloopsluiting in de biologische sector staat al lange tijd op de agenda en

komt ook regelmatig terug. Hieronder geven we een kort overzicht van welke acties er in het verleden zijn ondernomen, en waarom dit sectorplan er nu ligt.

Sinds 2002-2003 worden de ambities van biologisch (zoveel mogelijk grondstoffen van eigen bedrijf of directe omgeving) vertaald van intentie naar regelgeving. Over de jaren heeft dit er verschillend uitgezien. In 2010 werd besloten tot het huidige A/B meststoffenbeleid, waarbij het de bedoeling was om elke twee jaar het percentage A meststoffen te verhogen. Dit onder voorwaarde van een expertgroep met afgevaardigden uit de sector. Deze heeft in 2009 bestaan, maar door gebrek aan budget werd die ook weer opgeheven. In de jaren daarna zijn er diverse projecten geweest rondom meststoffen, kringloop, residu-insleep, etc. Sinds 2019 is er door Bionext samen met de Biohuis werkgroep mest onderzoek gedaan naar residuen uit gangbare input en is in 2020 het project

“Koplopers in Kringlooplandbouw” gestart. Het doel van dit project is om via pilots te onderzoeken hoe kringloopsluiting op gebied van mest, veevoer en strooisel verbeterd kan worden.

In 2020 werd op verzoek van de sector het verplichte percentage A meststoffen verhoogd naar 70%. Dit is gebeurd op basis van het onderzoeksrapport “Verbetering Sluiting Kringlopen” uit 2019. In dat rapport leek niet veel meer ruimte te zitten voor een verdere verhoging van de 70%, gezien het bestaande biologische areaal en de mestproductie. In juni 2021 is een voorstel over verhoging A meststoffen ingediend (vanwege verwachte groei mestaanbod) met daarbij ook een voorstel voor een voorzichtige eerste stap op gebied van strooisel. Dit voorstel is niet overgenomen door LNV vanwege twijfels over hoe dit uit te voeren. De ambitie van de sector op het gebied van kringloopsluiting is groot. Het doel van het tweede deel van “Koplopers in Kringlooplandbouw” is daarom om op basis van de ontwikkelrichtingen uit het eerste project een aantal pilots uit te voeren om kennis en ervaring op te doen, zowel technisch als bedrijfseconomisch. En mede op grond hiervan dit sectorplan op te stellen samen met het Biohuis. In dit sectorplan formuleert de biologische sector haar ambitie t.a.v. het verder ontwikkelen van de biologische kringlooplandbouw en geeft zij aan welke stappen daarvoor gezet gaan worden.

100% kringloopsluiting (?)

Dit sectorplan gaat over kringloopsluiting in de primaire biologische landbouw. We beperken ons hier tot biologische mest, voer en strooisel. We zijn ons bewust van een belangrijk lek in de kringloop: er komen geen nutriënten vanuit de

consument terug in de biologische kringloop. Het terugbrengen in de voedselketen van nutriënten uit humane reststromen is een breed en complex probleem als het gaat om kringlooplandbouw. Op het moment van schrijven van dit sectorplan staat een mogelijke oplossing voor het vraagstuk ‘humane reststromen’ nog in de kinderschoenen en gaan we hier verder niet op in.

Aanpak

De regels voor biologische landbouw zijn vastgesteld in de Europese Verordening EU 2018/848 en de diverse aanvullende verordeningen. Het Ministerie van LNV is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze verordening, en heeft Skal Biocontrole aangesteld als onafhankelijke controle- en certificeringsinstantie om de wetgeving in Nederland te controleren.

De Nederlandse primaire biologische sector, verenigd in Biohuis, heeft ambities op het gebruik van biologische mest, voer en strooisel. De EU wetgeving voor biologische productie is echter leidend, en deze geeft ruimte (onthefving) voor gebruik van niet-biologische input, vooral wat betreft mest en strooisel. De sector wil zo min mogelijk van deze ontheffing gebruik moeten maken, vanwege het risico op ongewenste residuen in gangbare inputs. Dit sectorplan besteedt aandacht aan de ambities, maar ook aan de manieren waarop deze bereikt kunnen worden en hoe deze geborgd kunnen worden.

Mogelijke manieren om ambities te borgen

Als je stappen wilt zetten om je ambitie uit te voeren zijn er verschillende mogelijkheden om deze stappen te borgen. Door de stappen te borgen is het ook mogelijk te communiceren over je ambitie en voortgang.

- Het aanpassen van de Europese wetgeving: dit is een langdurig en ingewikkeld proces, en is niet mogelijk op korte termijn.
- Een aanpassing van de nationale uitleg van de Europese wetgeving: dit moet in overleg met ministerie van LNV en Skal.

- Controle door Skal op bepaalde punten: als deze punten niet verplicht zijn volgens de EU verordening zou dit in opdracht van ministerie van LNV moeten gebeuren.
- Extra eisen vastleggen onder EKO keurmerk. Hiermee is het ook mogelijk een meerwaarde te verbinden aan de ambitie.
- Ketenafspraken via bijvoorbeeld een convenant of leveranciersafspraken.

In het vervolg in dit sectorplan staat achtereenvolgens voor mest, strooisel en (kracht)voer beschreven:

- 1 Wat is het huidige wettelijke kader
- 2 Wat is de Nederlandse situatie en/of interpretatie
- 3 Wat is de ambitie van de sector
- 4 Wat is de stand van zaken
- 5 Wat is de beoogde aanpak en actiepunten om de ambitie te bewerkstelligen
- 6 Belangrijke aandachtspunten bij het realiseren van de ambitie

INPUT 1: MESTSTOFFEN

Wettelijk kader

Volgens de Europese verordening moet bij biologische plantaardige productie gebruik worden gemaakt van dierlijke mest of organisch materiaal, bij voorkeur gecomposteerd en afkomstig van biologische productie. Ter aanvulling kan er gebruik worden gemaakt van een aantal meststoffen en bodemverbeteraars die vermeld staan in EU 2021/1165 Annex II.

Nederlandse situatie

In Nederland is relatief veel biologische dierlijke mest beschikbaar vanwege de omvang van de biologische veehouderij in Nederland in relatie tot het biologische teeltareaal. Skal heeft in 2009 in samenwerking met LNV een A-, B- en C-meststoffensystematiek vastgesteld. A-meststoffen zijn toegestane meststoffen (bijv. biologische dierlijke mest). B-meststoffen zijn stoffen van niet-biologische oorsprong. C-meststoffen zijn verboden meststoffen en mogen niet worden gebruikt.

Minimaal 70% van de stikstofbehoefte moet gegeven worden met A-meststoffen.

Ambitie sector

De prioriteit ligt bij het volledig uitfasen van gangbare dierlijke mest.

De inzet die momenteel bij het ministerie van LNV en bij Skal Biocontrole ligt is als volgt:

- 1 Per 2024 mag maximaal 20% van de stikstofgift afkomstig zijn uit gangbare dierlijke mest.
- 2 Voor de andere B-meststoffen blijft een aandeel van maximaal 30% toegestaan.
- 3 Per 2024 gaat champost uit de biologische paddenstoelenteelt weer verplicht naar biologische grond.
- 4 Bedrijven kunnen, net als nu, een ontheffing bij Skal vragen voor specifieke omstandigheden of teelten.
- 5 In voorjaar 2024 wordt beoordeeld of in 2025 het aandeel gangbare dierlijke mest naar maximaal 10% kan gaan.

Aangezien bovenstaand voorstel nog steeds bij het ministerie van LNV en Skal ligt is het niet gelukt om de voorgestelde maatregelen al per 2024 in te voeren. De sector blijft aandringen om dit zo snel als mogelijk te doen.

Stand van zaken

In 2020 is als gevolg van de sectorambitie het verplichte percentage A-meststoffen verhoogd naar 70%. In 2021 is een nieuw voorstel omtrent mest en strooisel (zie voorgestelde stappen onder 'Ambitie') ingediend bij Skal en LNV. Aanpak en actiepunten

- Biohuis blijft in gesprek met LNV en Skal om de voorgestelde stappen mbt uitfasering gangbare dierlijke mest door te zetten.

- De werkgroep mest kan aangeven of volgende stappen gezet moeten worden in A/B-meststoffen percentage
- Biohuis spant zich in om het A/B-meststof-beleid te behouden zoals het is, via gesprekken met ministerie van LNV
- Biohuis spant zich in om biologisch uitgezonderd te houden van eventuele mestverwerking
- Biohuis spant zich in om biologisch uitgezonderd te houden van eventuele GVE- of graslandnorm

Aandachtspunten

- Een lagere stikstofgift per ha door akkerbouw- en tuinbouwbedrijven zou het mestvraagstuk deels kunnen oplossen. Deze lagere stikstofgift ontstaat mogelijk vanzelf als het verplicht wordt een groter aandeel biologische dierlijke mest aan te voeren. Omdat er naast rundveemest ook varkens- en pluimveemest (die een relatief hoog fosfaatgehalte hebben) gebruikt zal worden, zal de fosfaatsnorm/ha voor akkerbouwbedrijven beperkend zijn voor het aanvoeren van stikstof.
- Per 2023 zijn de melkveeforfaits voor biologisch melkvee aangepast. De verwachting is dat een groot aandeel van de biologische melkveebedrijven wat meer mest zal moeten afvoeren dan voorheen. De praktijk zal uitwijzen of dit meer ruimte oplevert op de beschikbaarheid van biologische rundveemest.
- Het blijft altijd mogelijk om voor specifieke teelten en omstandigheden bij Skal beargumenteerd een ontheffing voor het % A en B meststoffen te vragen.

- Biologische boeren en omschakelaars moeten in elk geval hun eigen mest kunnen blijven gebruiken.
- Biologische boeren en omschakelaars moeten vrij blijven van enige verplichting tot mestverwerking.

INPUT 2: STROOISEL

Wettelijk kader

Volgens de Europese verordening moet de huisvesting van biologische dieren voorzien zijn van schoon, droog en voldoende strooisel van natuurlijk materiaal.

Nederlandse interpretatie

Er zijn voldoende schone en droge ligruimtes, die voldoende zijn ingestrooid met strooisel van natuurlijk materiaal. Het strooisel mag stro zijn, maar ook natuurmaaisel, zaagsel, houtkrullen en ander materiaal van natuurlijke oorsprong.

Het gebruik van gangbaar stro is toegestaan. Als stro door de dieren ook gebruikt wordt als ruwvoer, moet al het stro biologisch zijn.

Ambitie sector

De sector zou graag het begrip A-strooisel introduceren, wat betekent dat het strooisel residu-arm is. Dat kan dus biologisch of omschakelstro zijn, maar ook natuurmaaisel. We noemen dit niet-gangbare herkomst.

- Biologisch geteeld strooisel
- Omschakelstrooisel
- Strooisel van onbespoten producten (zoals natuurmaaisel, zaagsel, houtsnippers, etc.)

Per 2024 en 2025:

- 1 Per 2024: In de certificatie grondslagen komt een definitie van A- en B-strooisel.
- 2 Per 2024 stelt Skal bij de inspectie van veebedrijven vast wat het aangevoerde percentage A-strooisel is. Dit wordt op het certificaat of in het inspectierapport vermeld.
- 3 Per 2024 wordt op de eigen verklaring van geleverde mest ook gevraagd wat het percentage A-strooisel is, dat de veehouder heeft gebruikt in de betreffende partij mest.

- 4 Per 2025 wordt in alle sectoren minimaal 10% A-strooisel gebruikt. Er kan differentiatie zijn per sectoren.
- 5 Bedrijven kunnen een ontheffing bij Skal vragen voor specifieke omstandigheden.
- 6 In de loop van 2024 beoordelen of er geen grote obstakels zijn gerezen voor de aangekondigde 10% A-strooisel in 2025.

Stand van zaken

In de eisen van het EKO-keurmerk is voor varkens en legpluimvee opgenomen dat het gebruikte stro 100% biologisch moet zijn.

Voor rundvee en geiten is dit niet het geval aldus de normen die gepubliceerd zijn op de website van het EKO-keurmerk.

Aanpak en actiepunten

- Biohuis spant zich in om A/B-strooisel onderscheid te introduceren. Hiervoor worden gesprekken met LNV en Skal gevoerd. De gewenste uitkomst van de gesprekken is dat Skal in haar controles het A/B-strooisel percentage vaststelt.
- Mest-werkgroep kan aangeven of volgende stappen gezet moeten worden in A/B-strooisel percentage en of er verplichtingen moeten worden afgesproken.
- EKO onderzoekt tot in hoeverre strooisel opgenomen kan worden in de EKO normen

Aandachtspunten

- Een percentage op strooisel moet niet leiden tot een automatische jaarlijkse verhoging van dit percentage.
- Monitoring kan door de werkgroep biomest dit te laten inventariseren bij de leden. Als er veel ontheffingen nodig zijn of als de biologische stro-prijzen erg hoog zijn, wordt dat vanzelf duidelijk.
- Akkerbouwbedrijven geven aan dat zij liever mest gebruiken met 100% A-strooisel, en dat mest die 10% A-strooisel bevat voor hen alsnog niet aantrekkelijk is. Individuele afspraken tussen akkerbouwers en veehouders blijven dus van belang.

INPUT 3: GRONDSTOFFEN VOOR BIOLOGISCH KRACHTVOER

Wettelijk kader

Volgens de Europese verordening moet diervoer (ruwvoer en krachtvoer) bij voorkeur verkregen worden vanaf het eigen bedrijf. Minimaal 70% van het voer van herkauwende dieren moet uit 'de regio' komen (per 1 januari 2024), minimaal 30% van het voer voor varkens en pluimvee.

De regio is in Nederland gedefinieerd als EU, dus de lidstaten van de Europese Unie.

Ambitie sector

De ambitie van Biohuis is verschillend per deelsector.

- De grondstoffen voor al het biologisch veevoer van de herkauwers komen per 2030 uit geografisch Europa.
- Grondstoffen voor biologisch veevoer die afkomstig zijn uit landen buiten Europa worden uitgefaseerd. Hiervoor wordt een convenant gesloten tussen Biohuis en de grondstof- en veevoerleveranciers.
- In het algemeen wil de biologische sector dat de grondstoffen voor biologisch veevoer van zo dichtbij als mogelijk komen.

Stand van zaken

Op dit moment komt 80% van alle grondstoffen voor het geïmporteerde biologische veevoer dat in Nederland gebruikt wordt uit geografisch Europa. 50% komt uit de regio (EU lidstaten).

Naar aanleiding van een analyse die binnen het project KiK2 is gemaakt blijkt dat het on-

mogelijk en onwenselijk is om qua grondstoffen voor krachtvoer zelfvoorzienend te worden in Nederland, gegeven de huidige verhouding tussen biologische veehouderij en biologische akkerbouw.

Een significant aandeel van de granen en in mindere mate eiwitgewassen zouden uit Noord-West Europa kunnen komen.

In de eisen van het EKO-keurmerk is voor rundvee en geiten opgenomen dat al het gebruikte krachtvoer als herkomst geografisch Europa moet hebben.

Voor varkens en legpluimvee is hier niets over opgenomen in de normen die gepubliceerd zijn op de website van het EKO-keurmerk.

Aanpak en actiepunten

- De Natuurweide spant zich in om zo snel mogelijk de veevoergrondstoffen 100% uit geografisch Europa te laten komen. Dit regelen zij via de aanvullende normen en daarmee via EKO. De Groene Geit volgt dit proces en spant zich in om 'in de slipstream' hierin mee te doen.

Biohuis gaat samen met betrokken veevoederleveranciers een convenant opstellen en afsluiten met als doel om import uit landen buiten Europa aanzienlijk te verminderen en op termijn mogelijk uit te faseren. Binnen het convenant worden nadere afspraken gemaakt over termijnen. Ook worden in het convenant routes om de uitfasering te bereiken verder verkend en uitgewerkt.

- In gesprekken tussen Biohuis en veevoederleveranciers zijn o.a. de volgende mogelijke routes genoemd om op te nemen in het convenant:
 - Biologische sojateelt in Europa
 - Eiwitrijke teelten in samenwerking met akkerbouw
 - Enkelvoudige lysine ontwikkeld zonder GMO bacteriën
 - Het gebruik van dierlijke eiwitten van biologisch slachtbijproducten in krachtvoer
 - Het gebruik van dierlijke eiwitten uit biologische insecten (indien beschikbaar)
 - Het verder beschikbaar maken van reststromen uit de biologische sector

Aandachtspunten

- Bestaande handelsrelaties: mengvoerb企业 in Nederland hebben langlopende afspraken met bedrijven in Oost-Europese landen. Andere, niet-Nederlandse mengvoerb企业 hebben dit ook.

Conclusies

De biologische sector heeft kringloopsluiting hoog in het vaandel staan. Op vele biologische bedrijven wordt al zoveel mogelijk samengewerkt waardoor externe of gangbare inputs steeds minder nodig zijn. Daarom wil de sector afspraken maken om stap voor stap deze inputs af te bouwen. Steeds met oog voor haalbaarheid en realiteit.

In dit sectorplan zijn een aantal actiepunten geformuleerd waarmee de sector de komende jaren verder vorm kan geven aan haar kringloopambitie. De werkgroep mest van Biohuis zal zorgdragen dat er gesprek plaatsvindt over welke acties wanneer plaatsvinden en dat deze vervolgens worden uitgevoerd.

Kringloopambassadeurs

Om het sectorplan en de kringloopsluiting in de biologische sector te blijven aanjagen, zijn er verschillende kringloopambassadeurs vanuit de sector gevraagd om de voortgang van het sectorplan te blijven bewaken. Kringloopambassadeurs zijn leden van Biohuis die intrinsiek gemotiveerd zijn om kringloopsluiting in de biologische sector telkens een stap verder te brengen.

De rol van kringloopambassadeur ziet er als volgt uit:

- Het aanspreken van bestuurders van de dragende verenigingen en/of Biohuis op het nakomen van ambities zoals deze zijn geformuleerd in het sectorplan.
- Op het eigen bedrijf vooruitstrevend bezig zijn met kringloopsluiting en hierover open uitwisselen met collega's.
- Collega's binnen en buiten de sector inspireren en het belang van kringloopsluiting voor de sector als geheel uitdragen.
- Kritische signalen van binnen en buiten de biologische sector t.a.v. kringloopsluiting opvangen en agenderen.

Kringloop ambassadeurs dragen vanuit deze titel geen bestuurlijke verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid.

